

COMPASSIE

Wat versta je onder “Compassie”?

In ons dagelijks spraakgebruik wordt het woord vaak verward met “medelijden”. En dat is een ongelukkige verwarring.

In haar boek *‘De Smaak van de Stilte’* schrijft Bieke Vandekerckhove terecht: “De naaste vijand van mededogen heet medelijden. Medelijden vindt het zo erg voor die stumper daar, als zou die op de een of andere manier van ons verschillen. Nee, het komt op mededogen aan. En mededogen is: met heel je hart beseffen dat de ander eigenlijk niet van jou verschilt. We zijn allemaal uit het zelfde hout gesneden” .

Compassie is deels ontleend aan het Latijnse 'patiri' en het Griekse 'pathein', woorden die “lijden ondergaan/ervaren” betekenen. Dus betekent “compassie” niet zozeer medelijden hebben **voor** een ander, als “iets ondergaan **met** een ander”, ons in een ander verplaatsen, zijn/haar pijn aanvoelen alsof het de onze is, want het zou gemakkelijk ook het onze kunnen zijn. Daarom is compassie terecht verwant met de “gulden regel” in het evangelie: “Behandel anderen steeds zoals je zou willen dat zij jou behandelen. Dat is het hart van de Wet en de Profeten” (Mt.7:12).

Het stond al in het boek Tobit, maar dan in de negatieve vorm: “Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet” (Tobit 4:15).

Voor zover bekend was het de Chinese wijsgeer Confucius (+479 v.Chr.) die als eerste deze regel formuleerde. Toen hem werd gevraagd welke leerstelling van hem door zijn volgelingen altijd en overal in praktijk kon worden gebracht, zei hij: “Misschien wat er wordt gezegd over *shu* (wederkerigheid): behandel anderen nooit op een manier waarop je zelf niet behandeld wilt worden”.

En Boeddha (+390 v.Chr.) dacht in dezelfde lijn. Een centrale leefregel was voor hem de meditatie over 'de vier onmetelijke krachten van de liefde' die in allen bestaan:

1. *Maitri* (liefdevolle betrokkenheid): het verlangen om geluk te brengen aan alle levende wezens met bewustzijn;
2. *karuna* (compassie): het streven om alle levende wezens te bevrijden van hun pijn;
3. *mudita* (meevoelende vreugde): de blijdschap om het geluk van anderen,
4. *upesha* (gelijkmoedigheid): een evenwicht die ons in staat stelt evenveel en zonder onderscheid van alle levende wezens te houden.

Ware compassie heeft dus een nuance van gevoeligheid, van een zekere tederheid. **We laten ons raken** door wat in of aan een ander gebeurt. “Dat doet me iets”, zoals we soms zeggen. Het is treffend dat de oecumenische vertaling van de Bijbel in het Frans (de TOB) vaak het Hebreeuwse woord voor compassie vertaalt met “tendresse”. En is het niet frappant dat onze huidige paus dat woord 'tederheid' al zo vaak heeft gebruikt? Omdat hij, zoals Jezus zelf trouwens, verlangt naar een Kerk van tederheid voor de broze mensen die we zijn, en niet naar een Kerk die de hele tijd vermaant of veroordeelt.

Is het niet tekenend dat men overal ter wereld grote bewondering heeft voor personen die uitmunten door compassie? Denken we maar aan de universele bewondering voor Mahatma Gandhi, Martin Luther King, Nelson Mandela, de Dalai Lama, Moeder Teresa van Calcutta, e.a. De noodzaak van compassie – en de capaciteit daartoe – lijkt wel in het hart van de mens besloten te liggen. Het hoeft alleen maar naar buiten gebracht te worden, als het tenminste niet gesmoord wordt door egoïsme (zo courant in onze individualistische en kapitalistische maatschappij), of door godsdienstig fanatisme (zoals we het deze dagen zo sterk meemaken). Wij zijn toch wezens van liefde, vanwege onze goddelijke ondergrond. Alleen zijn er teveel factoren die deze fundamentele

liefde kunnen verstikken. We zien dat geïllustreerd in de parabel van de barmhartige Samaritaan. Het komt er dus op aan deze universele liefdeskracht in onszelf te laten bovenkomen, en dat zo bewust mogelijk. Dan zullen we wezens van compassie zijn.

Daar bidden wij nu om in deze viering, want God is een God van Compassie. Misschien benadrukken we dat niet genoeg, wij die in de katholieke liturgie voortdurend spreken van de "Almachtige" God. Maar God IS compassie. De Koran herhaalt daarom voortdurend bij de aanvang van elke Sura: "In de naam van Allah, de compassievolle".

Marcel Neels
De Lier, 6 december 2015

Elementen in deze conferentie zijn ontleend aan het prachtige boek van theologe Karen Armstrong waarvan een vertaling in het Nederlands is verschenen onder de titel 'Compassie' en dat verschillende herdrukken heeft beleefd. Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam, 2011.

Karen Armstrong werd zo intens aangegrepen door de universele nood aan compassie dat ze een wereldwijd netwerk heeft opgezet om compassie te bevorderen. In een hele reeks steden heeft ze zowel seculiere als religieuze groepen aangesproken opdat ze zich engageren om compassie in hun milieu te bevorderen. Deze groepen komen regelmatig bijeen om te onderzoeken welke concrete actie ze moeten ondernemen om duidelijk gebrek aan compassie in hun milieu tegen te gaan. Karen is er in geslaagd een aantal personen bijeen te brengen om een "Handvest van Compassie" op te stellen, dat later door al deze groepen is aangenomen. De tekst van dit Handvest vindt u hierbij.

HANDVEST VOOR COMPASSIE

Het principe van compassie ligt ten grondslag aan alle religieuze, ethische en spirituele tradities, en roept ons op om ieder ander altijd te behandelen zoals we zelf willen worden behandeld.

Compassie is onze drijfveer om ons onvermoeibaar in te zetten om het leed van onze medemensen te verlichten, om afstand te doen van onze troon in het middelpunt van onze wereld en daar een ander plaats te laten nemen, en om de onschendbare heiligheid van ieder mens te eren door iedereen zonder uitzondering te behandelen met rechtvaardigheid, billijkheid en respect.

Verder is het nodig dat we zowel in het openbare als in het persoonlijke leven er consistent en vol mededogen van afzien anderen pijn toe te brengen. Als we gewelddadig handelen of spreken op grond van wrok, chauvinisme of eigenbelang, als we de grondrechten van anderen inperken, misbruiken of ontkennen, of als we haat zaaien met minachtende uitlatingen over anderen – zelfs over onze vijanden – is dat een ontkenning van ons gemeenschappelijk mens-zijn.

We erkennen dat we er niet in zijn geslaagd om met compassie te leven en dat sommigen zelfs het geheel aan menselijk leed hebben vergroot uit naam van de religie.

Daarom roepen we alle mannen en vrouwen ertoe op

- compassie weer tot het middelpunt van hun moreel handelen en hun religie te maken;
- terug te keren naar het aloude principe dat elke interpretatie van de heilige geschriften die leidt tot geweld, haat of minachting onrechtmatig is;
- ervoor te zorgen dat jongeren accurate en respectvolle informatie krijgen over andere tradities, religies en culturen;
- een positieve waardering van culturele en religieuze verscheidenheid aan te moedigen;
- bij te dragen aan een met kennis onderbouwd meeleven met het leed van alle mensen – zelfs de mensen die als vijanden worden gezien.

Het is van wezenlijk belang dat we in onze gepolariseerde wereld compassie tot een duidelijke, inspirerende en dynamische kracht maken. Als compassie is geworteld in een principiële vastberadenheid om boven het egoïsme uit te stijgen, kan zij politieke, dogmatische, ideologische en religieuze barrières overwinnen.

Compassie komt voort uit onze diepe wederzijdse afhankelijkheid en is essentieel voor menselijke relaties en volwaardig mens-zijn. Compassie is de weg naar verlichting, en is onmisbaar voor de totstandkoming van een eerlijke economie en een vreedzame wereldgemeenschap.

*

Dit Handvest werd uitgewerkt door een groep belangrijke personaliteiten uit de zes religieuze tradities (Jodendom, Christendom, Islam, Hindoeïsme, Boeddhisme en Confucianisme). De definitieve versie van het Handvest werd in Zwitserland geredigeerd in februari 2009. Op 12 november 2009 werd het aangenomen in synagogen, moskeeën, tempels en kerken en ook in sommige lekeninstellingen zoals de club van Karachi Press en de opera van Sydney.

*U kunt de activiteiten in verband met dit Handvest volgen op internet:
www.charterforcompassion.org*